
12

Begrotingen Klimaat en Groene Groei en Klimaatfonds 2026

Begrotingen Klimaat en Groene Groei en Klimaatfonds 2026

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Klimaat en Groene Groei (XXIII) voor het jaar 2026 (36800-XXIII);
- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Klimaatfonds voor het jaar 2026 (36800-M).

De voorzitter:

Dan is nu aan de orde de tweede termijn van de zijde van het kabinet bij de behandeling van de begroting Klimaat en Groene Groei.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Hermans:

Voorzitter, dank. Ik had nog een paar vragen. Daarna zal ik overgaan tot de appreciatie van de moties.

Eerst was er de vraag van de heer Vermeer over wanneer hij het antwoord kan verwachten op zijn vragen over de Greenpeace-uitspraak in de zaak Bonaire. Ik heb begrepen dat eergisteren een twintigtal vragen is binnengekomen bij het ministerie. Die worden nu beantwoord, maar daarvoor geldt, zoals de heer Vermeer weet, een termijn van drie weken. Die zullen we dus ook gebruiken. Als het nodig is, zullen we natuurlijk een uitstelbericht naar de Kamer sturen.

De heer Vermeer (BBB):

Ik ken de termijnen, maar dit was met name in relatie tot de hogerberoepstermijn die er is.

Minister Hermans:

Die vraag komt nu. De heer Vermeer vroeg hoe die procedure er in de planning uit ziet. Wij moeten binnen drie maanden besluiten of er wordt overgegaan tot het instellen van hoger beroep, dus dat past binnen de termijn om de vragen van de heer Vermeer te beantwoorden. Ik zeg er wel bij dat het vonnis bij voorraad uitvoerbaar is, dus ongeacht het hoger beroep. We kijken nu dus goed naar de impact van het vonnis, ook bij de keuze voor de uitvoering van het vonnis. Dat zal allemaal naast elkaar lopen. Maar de vragen komen eerst. Het hoger beroep komt later en het vonnis is dus bij voorraad uitvoerbaar.

De heer Van den Berg (JA21):

Dit is een beetje een vraag aan de voorzitter, maar ook aan de minister. Is het mogelijk voor de Kamer om nog een opdracht mee te geven inzake wat we gaan doen met die zaak, bijvoorbeeld om de minister de opdracht te geven om wel in hoger beroep te gaan?

De voorzitter:

Dat is een vraag aan de minister.

Minister Hermans:

Ik interpreteer het nu even als vraag of ik in hoger beroep ga. Ik heb gezegd dat wij dat nu bestuderen. De afweging of dat zal gebeuren is aan een volgend kabinet. Wat de Kamer verder aan opdrachten geeft aan het kabinet, bij motie of in andere vormen, is aan de Kamer.

De voorzitter:

U continueert.

Minister Hermans:

Voorzitter. Dan de datacenters. Ik geloof dat het mevrouw Teunissen was die nog even iets vroeg over de verbodsbepaling en de vergunning. Ik heb dat nog even gecheckt, maar in dit specifieke geval is de vergunning verleend voordat de verbodsbepaling inging. Dat was ook nog eens voordat het hele netcongestieprobleem in zijn volle omvang bekend werd. Dat neemt niet weg dat alles blijft staan wat ik in de richting van de heer Grinwis heb gezegd. Ik kom daar zo bij zijn motie ook nog op terug. Maar dit is even hoe het in de tijd is gegaan.

Voorzitter. Dan een vraag van de heer De Groot over de maatwerkafpraak of, zoals ik eigenlijk moet zeggen, de betrokkenheid van de Kamer bij de verdere uitwerking en totstandkoming van de maatwerkafpraak met Tata Steel. In september heeft het kabinet de joint letter of intent met Tata Steel ondertekend. Dat zijn de contouren van de definitieve maatwerkafpraak. Over deze JLoI staat nog een debat tussen Kamer en kabinet gepland. Bij dat debat kan de Kamer natuurlijk op allerlei mogelijke manieren ingaan op de inhoud, alsmede meningen en opvattingen geven over de inhoud van de JLoI en daar al dan niet mee instemmen of er aanvullende opmerkingen bij meegeven. Dat is echt het moment om als Kamer nog uitspraken te doen ten aanzien van de uitwerking. Als uit dat debat instemming volgt om verder te kunnen met de JLoI, dan vindt de verdere uitwerking plaats. Het uiteindelijke onderhandelingsresultaat en het sluiten van de maatwerkovereenkomst met Tata zijn dan ook onder voorbehoud van goedkeuring door de Kamer, die dan ook nog ja of nee kan zeggen tegen die afspraak. Dat is even hoe het proces eruit ziet. Op de inhoud is dus vooral het debat over de JLoI belangrijk, omdat wij vanuit daar verder werken aan de uitwerking.

Voorzitter. Dan kom ik bij de moties. Ik begin met de motie op stuk nr. 21 van de heer Klos over de overgehevelde niet-bestede middelen uit het Klimaatfonds. Ik heb daar in het debat een aantal opmerkingen over gemaakt. Ik begrijp ook de gedachte erachter en het verzoek dat de heer Klos met deze motie doet. Mijn vraag aan de heer Klos is of hij deze motie zou willen aanhouden. Zij is eigenlijk ontijdig, omdat het nieuwe kabinet natuurlijk nog afspraken hierover moet maken. Ik zie in de motie het verzoek om er bij de Miljoenennota op terug te komen. Dat is dan aan het nieuwe kabinet. Ik zou dus willen vragen om de motie even aan te houden totdat daar meer over bekend is.

De voorzitter:

Is de heer Klos daartoe bereid?

De heer **Klos** (D66):

Ja, als we daar direct na het constituerend beraad over kunnen stemmen, is dat prima. Ja.

De **voorzitter**:

Daar gaat u zelf over.

De heer **Klos** (D66):

Nou, dan doe ik dat.

De **voorzitter**:

Dan doen we dat voorlopig.

Op verzoek van de heer Klos stel ik voor zijn motie (36800-XXIII, nr. 21) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Hermans**:

De motie op stuk nr. 22 van de heer Klos en een aantal anderen, over de briefing over klimaatveiligheid, geef ik oordeel Kamer. Het is misschien goed om wel te benadrukken dat de diensten natuurlijk een eigen bevoegdheid hebben, maar ik kan altijd het verzoek doen tot zo'n briefing. Ik begrijp ook waar het verzoek vandaan komt, dus dat zullen we doen. Oordeel Kamer dus.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 23.

Minister **Hermans**:

De motie op stuk nr. 23 van de heer Köse over het afbouwpad van gaswinning op land krijgt oordeel Kamer. We hebben natuurlijk de EBN-analyse die bij het sectorakkoord zit. De afspraak is ook dat die jaarlijks geactualiseerd zal worden. Er zal dus ook jaarlijks meer duidelijkheid komen over het afbouwpad. Dat gebeurt ook in gesprek met de bedrijven. Zoals ik in mijn beantwoording aangaf, vraagt de uitvoeringsagenda om met de sector in gesprek te blijven. De uitvoeringsagenda geeft die opdracht ook. Op die manier kan ik invulling geven aan deze motie en geef ik 'm oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 24.

Minister **Hermans**:

De motie op stuk nr. 24 van de heren De Groot en Jumelet, die gaat over op het gebied van kerncentrales zo veel mogelijk de omkeerbare werkzaamheden in gang zetten, krijgt oordeel Kamer.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 25.

Minister **Hermans**:

Dan de motie op stuk nr. 25 over de structurele overlegtafel. Daarbij blijf ik benadrukken dat de tafel er niet voor de tafel is. Als ik het mag interpreteren als dat we even bekijken wat er nou aan bestaande tafels is — dat betreft ook die nieuwe sectortafel die net in het leven is geroepen — en dat op een goede manier inrichten, kan ik deze motie oordeel Kamer geven.

De **voorzitter**:

De tafel is niet de tafel, meneer De Groot.

De heer **Peter de Groot** (VVD):

Het mag ook "kring" heten; het hoeft niet per se "tafel" te heten. Dat is helder.

De **voorzitter**:

Heel goed. We geven het ter overweging mee aan de minister.

Minister **Hermans**:

Ik neem het in overweging en ik neem het natuurlijk mee in de overdracht. Dan kom ik op de motie over het versnellen van het groene alternatief of het budget voor de tweede tender wind op zee. Als ik het mag lezen als dat ik de voorbereidingen tref of de opties in kaart breng voor een volgend kabinet — dat kan ik doen — kan ik de motie op stuk nr. 26 oordeel Kamer geven, maar de echte besluitvorming en de financiële kant daarvan zijn natuurlijk aan een volgend kabinet.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 26: oordeel Kamer.

Minister **Hermans**:

Dan de motie op stuk nr. 27 van mevrouw Van Oosterhout en mevrouw Teunissen over de gaswinning in de velden op land volledig afbouwen en niet uitbreiden. We hebben daar heel veel over gewisseld in het debat, dus onder verwijzing daarnaar ontraad ik de motie.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 28.

Minister **Hermans**:

Dan de motie op stuk nr. 28 van de heer Vermeer, die de regering verzoekt géén verbod in te stellen op fossiele reclame en reclame voor vleesproducten. Zo meteen komt er nog een motie die eigenlijk het tegenovergestelde vraagt. Deze motie ga ik ontraden. Een nationaal verbod op de fossiele reclame en de reclame voor vleesproducten is niet aan de orde. Ik heb uitgelegd waarom. Wat lokaal gebeurt, gebeurt lokaal. Ik ontraad deze motie.

De heer **Vermeer** (BBB):

Als de minister van plan is precies te doen wat hier staat, kan ze 'm toch gewoon overnemen? Dan kan het oordeel nooit ontraden zijn.

Minister Hermans:

Het is niet aan de orde. Ik heb in het debat uitgelegd wat voor mij de afwegingen zijn om hiertoe niet over te gaan. Daarmee is het voor mij niet aan de orde. Ik ga het niet doen. Punt.

De heer Vermeer (BBB):

De motie vraagt precies om het niet te gaan doen. De minister zegt dat het niet aan de orde is en wij stellen ook voor dat het niet aan de orde is, dus ...

Minister Hermans:

Nou, dan zou je ook kunnen zeggen dat de motie overbodig is.

De voorzitter:

Hoho, de heer Vermeer was nog aan het woord.

Minister Hermans:

Excuus, voorzitter, excuus.

De heer Vermeer (BBB):

... dan kan de minister toch niets anders doen dan die motie overnemen?

Minister Hermans:

Dan is de motie hierbij overbodig.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 28 krijgt het oordeel overbodig.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 29 verzoekt de regering in kaart te brengen wat de gevolgen van een verhoging van de ambitie voor wind op zee betekenen voor de Nederlandse visserij voordat volgende stappen worden gezet. Deze motie is ook overbodig, want bij het vaststellen van windenergiegebieden op de Noordzee in het Programma Noordzee brengt het kabinet de gevolgen in kaart voor de andere belangen op de Noordzee, waaronder die van de visserij.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 29 is overbodig. Ik denk dat mevrouw Teunissen nog een vraag heeft over de motie op stuk nr. 28.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Ja, dat klopt. De minister gaat natuurlijk over de appreciatie, maar het verbaast mij wel dat de motie eerst wordt ontraden en vervolgens overbodig wordt verklaard. We hebben hier schriftelijke vragen over gesteld. Het kabinet zegt: er komt nog een maatregelenpakket aan voor hoe we de gedragsverandering gaan aanpakken en daar nemen we dit ook in mee. Dan kun je toch niet zeggen dat dit overbodig is? Want dan zeg je eigenlijk: dat doen we al. Maar dat is gewoon niet in lijn met het beleid op dit moment.

Minister Hermans:

Ik heb meermaals uitgelegd wat voor mij de overweging is om niet over te gaan tot het instellen van een verbod. Daar hoeft van mij — dat zeg ik persoonlijk — niet nog een motie bij die dat nog een keer benadrukt. Daarom zei ik in eerste instantie "ontraden", maar je kunt het ook "overbodig" noemen. Ik weet dat mevrouw Teunissen een andere mening is toegegaan over dit verbod. Zij vindt dat het er wel zou moeten komen. Ik heb nooit gezegd dat het niet zou kunnen of dat ik het voor de toekomst altijd uitsluit. Dit is echt aan een volgend kabinet. Ik ga het op dit moment niet doen.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Met deze motie van de heer Vermeer wordt wel degelijk een verbod uitgesloten. Dat is gewoon niet de kabinetslijn op dit moment. In de beantwoording van de vragen door de minister lees ik dat het een optie is. Het wordt niet uitgesloten.

Minister Hermans:

Dit is de lijn van dit kabinet. Wij gaan het niet instellen. Het is overbodig om mij nog een keer op te roepen om het niet in te stellen. Over anderhalve week zit er een nieuw kabinet.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 30.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 30 verzoekt de regering de wijziging van de gebiedspaspoorten zo spoedig mogelijk door te voeren, zodat passieve visserij binnen windmolenparken mogelijk wordt gemaakt. Ook die motie is overbodig, want het ministerie van IenW stelt gebiedspaspoorten op nadat het inrichtingsplan van windparken bekend is. Dat bepaalt waar windturbines komen te staan en dan is ook duidelijk waar medegebruiksactiviteiten kunnen plaatsvinden.

De voorzitter:

Een korte interruptie van meneer Vermeer.

De heer Vermeer (BBB):

Wij krijgen van de sector en van onderzoekers signalen dat het hele proces rondom die gebiedspaspoorten al anderhalf jaar stilligt, terwijl die windparken er wel zijn. Ik wil de minister heel graag vragen om een brief toe te zeggen waarin zij nader ingaat op het proces van passieve visserij rondom wind op zee, de gebiedspaspoorten en de verantwoordelijkheden van de ministers van KGG, LVVN en IenW. Als zij dat toezegt, dan wil ik de motie intrekken.

De voorzitter:

Kunt u dat toezeggen, mevrouw de minister?

Minister Hermans:

Prima. Dat is goed.

De voorzitter:

Aangezien de motie-Vermeer (36800-XXIII, nr. 30) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van behandeling meer uit.

De voorzitter:

Dan gaan we nu naar de motie op stuk nr. 31.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 31 van de heer Kops bevat een aantal verzoeken ten aanzien van wind op land en zee. Onder verwijzing naar wat ik allemaal heb gezegd over het belang van wind op zee en land ontraad ik deze motie.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 32.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 32 verzoekt mij om onmiddellijk krachtige interventies en aanvullende maatregelen te presenteren naar aanleiding van de berichtgeving van TenneT van vandaag. We zullen in samenwerking met de netbeheerders en de provincies alles op alles zetten om een aansluitstop te voorkomen, dus: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 32 krijgt oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 33.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 33 verzoekt om geen gedifferentieerde nettarieven in te voeren. U vraagt mij net om krachtige interventies om het probleem in de FGU-regio aan te pakken. Een van de dingen die TenneT en de netbeheerders zeggen, is: kijk naar gedifferentieerde tarieven om echt wat te kunnen doen in de piek. Deze motie moet ik dus echt ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 33 wordt ontraden.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 34 verzoekt om geen geld meer uit te geven aan het opkopen van duurzame-energiepapieren in het buitenland. Dit is nu niet aan de orde. Zoals ik ook in het debat zei, gaat het nu niet over een bindende doelstelling. Deze motie zal ik dus ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 34 wordt ontraden.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 35 over het openhouden van de kolencentrales ontraad ik ook, want dan zouden we terugkomen op een bestaande gemaakte afspraak.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 36.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 36 verzoekt de regering om de export van gas uit onze voorraden te stoppen. Die motie moet ik ook ontraden. Dat is in strijd met de regelgeving.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 37.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 37 van de heer Jumelet verzoekt om in de KEV expliciet in te gaan op het uit de PBL-analyse voortvloeiende handelingsperspectief. Deze motie geef ik oordeel Kamer. Ik ben met het PBL in gesprek om tot aanpassing van de KEV te komen, zodat we meer zicht hebben op de transitie voor de lange termijn en de randvoorwaarden. Dit vraagt natuurlijk ook wel weer iets van de ruimte in het werkprogramma van het PBL. Als er iets bij komt, moet er ook iets af. Het PBL zal ook expertise van andere partijen nodig hebben, maar ik lees de motie zo dat ik de ruimte heb om het gesprek ook op die manier met het PBL te voeren. Dus oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 38.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 38, ook van de heer Jumelet, verzoekt om nog een keer met de ACM in gesprek te gaan of haar in ieder geval dringend te adviseren om de risico's van het invoedingstarief nadrukkelijk bij de besluitvorming te betrekken. Wij voeren dat gesprek. ACM is zich ook bewust van de mogelijke risico's en gevolgen. Er liggen ook nog Kamervragen hierover die ik zo snel mogelijk zal beantwoorden, maar de motie kan ik verder oordeel Kamer geven.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 38: oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 39.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 39, van de heer Van den Berg, moet ik ontraden. Het is echt aan een volgend kabinet om besluiten te nemen over de energierekening. In de begroting voor 2026 zijn stappen gezet om wat te doen aan die rekening.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 40.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 40, ook van de heer Van den Berg ...

De heer Van den Berg (JA21):

Toch een verhelderende vraag aan de minister over de vorige motie. Dat het aan een volgend kabinet is om te

besluiten wat we gaan doen met de energiebelasting: enfin, daar kan ik nog in meegaan. Maar deze motie vraagt om een overzicht te sturen van opties om de belastingdruk te verlagen, niet om die daadwerkelijk te gaan verlagen. Dan kan een volgend kabinet die opties meenemen.

Minister Hermans:

Volgens mij zijn er in heel veel documenten al heel veel opties gewisseld over wat er aan de elektriciteitskosten kan worden gedaan. Dus ik vind het een beetje overbodig en eerlijk gezegd ook zonde van de tijd om dat nu weer apart op een rij te gaan zetten.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 40.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 40, ook van de heer Van den Berg, gaat over een herbezinning op de werking en de effecten van het ETS en pleit voor het voorkomen van verdere lastenverzwaring voor de Europese industrie. De versterking van het concurrentievermogen en de verduurzaming gaan hand in hand. Dat staat ook in het rapport van Draghi, waar we het vaak met elkaar over gehad hebben. Het afzwakken van ETS helpt dus niet. Het is nu belangrijk dat we goed kijken naar de voorstellen die uit de Clean Industrial Deal komen, onder andere de groene marktcreatie. Dus ik ontraad deze motie.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 40: ontraden. Dan de motie op stuk nr. 41.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 41 doet een aantal verzoeken ten aanzien van een kussengasreserve en meer flexibiliteit ten aanzien van de vulgraden. Deze motie geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 41: oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 42.

Minister Hermans:

Voorzitter. De motie op stuk nr. 42 van de heer Flach: daar kan ik een heel eind in meegaan. Het enige is dat ik niet kan toezeggen om het te doen binnen de gestelde deadline, namelijk voor de begroting van 2027. Ik zal me er wel voor inspannen dat het na de zomer komt. Als de heer Flach dat goed vindt, dan krijgt de motie oordeel Kamer.

De voorzitter:

Ik kijk of dat het geval is.

De heer Flach (SGP):

Eén vraag daaraan voorafgaand: komt dat omdat de minister niet meer voor haar opvolger kan beslissen of is

het gewoon überhaupt niet mogelijk om dat voor de begroting te doen?

Minister Hermans:

Het zit in de procedure voor het aanvragen van adviezen over wat je al dan niet in de SDE++ kunt verwerken.

De heer Flach (SGP):

Ik houd het in overweging. Ik laat het nu even staan. Ik kijk even naar een eventuele aanpassing.

De voorzitter:

Dan wordt de motie in de huidige vorm ontraden, denk ik.

Minister Hermans:

Ja, vanwege die deadline in dat derde verzoek.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 43.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 43, van de heer Flach, met een routekaart voor verificatie, moet ik ontraden. Wel wil ik toezeggen om in gesprek te gaan met bedrijven en de Commissie over welke rol het kabinet aanvullend kan spelen om bedrijven zo goed mogelijk te helpen bij het vermijden van onnodige CBAM-kosten.

De voorzitter:

Dan de motie op stuk nr. 44.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 44, van mevrouw Teunissen, verzoekt om een wetsvoorstel voor te bereiden voor een landelijk verbod op fossiele reclame. Ik ga dat dus niet doen. Ik heb al geschetst waar de ingewikkeldheden zitten. Om die reden ontraad ik deze motie.

De voorzitter:

Ja. De motie op stuk nr. 45.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 45 doet het verzoek om de SDE++ per '27 te openen voor natuurlijke CO₂-opslag via bosaanplant en veenherstel. De SDE++ is een exploitatiesubsidie voor projecten die gecorrigeerd worden voor marktprijzen voor energie en CO₂. Voor natuurlijke opslag ontbreekt een marktprijs, dus die kan niet in de SDE++. De natuurlijke opslag loopt via de veenweide- en bossenstrategie. Daarom moet ik deze motie ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 45: ontraden. De motie op stuk nr. 46.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 46, van de heer Grinwis, over het verkennen van de aanscherping van regels voor de datacenters. Die motie kan ik oordeel Kamer geven. Ik benadruk wel wat ik in eerste termijn heb gezegd, namelijk dat we het hierbij niet alleen vanuit het perspectief van energie kunnen bezien, maar ook de bredere belangen, de ruimtelijke afweging, de digitalisering en de economie in ogenschouw moeten nemen; ik heb dat geschetst.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 47.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 47, van de heer Grinwis, verzoekt om de nettolastenverzwaring als gevolg van ETS2 te monitoren. Die motie geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 48.

Minister Hermans:

Dat is ook een motie van de heer Grinwis, en anderen. Ze verzoekt om bij de Voorjaarsnota de Kamer inzicht te geven in het benodigde budget en de operationele capaciteit voor het beter ontsluiten van flexibiliteit. Die motie kan ik oordeel Kamer geven. Wij zullen aan het werk gaan met het crisisteam dat aan de slag gaat, in nauwe samenwerking uiteraard met de drie provincies. We hebben alles en iedereen nodig. Die samenwerking is cruciaal. De vraag is even of elk kwartaal rapporteren ... Het zou misschien soms wat korter op elkaar en soms wat langer na elkaar kunnen. Wij zullen dus heel regelmatig rapporteren en vooral ook als er echt iets te melden is.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 49.

Minister Hermans:

Voorzitter. De motie op stuk nr. 49, van de heer Dassen, om versneld te investeren in grensoverschrijdende hoogspanningsverbindingen. Die motie geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 50.

Minister Hermans:

De motie op stuk nr. 50, van de heer Dassen, om de Nederlandse veiligheidsdiensten te verzoeken een vergelijkbare risicoanalyse te maken. Deze motie moet ik ontraden. Het verzoek om de briefing, zoals de motie van de heer Klos vraagt, kan ik doen, maar dit gaat echt een stap verder. Ik laat het ook aan een volgend kabinet.

De voorzitter:

De laatste motie, op stuk nr. 51.

Minister Hermans:

Dan de motie op stuk nr. 51, van de heer Dassen. Die doet het verzoek om de mogelijkheden te onderzoeken voor een meerjarig publiek inkoopprogramma en de Kamer hierover te informeren. Die motie is eigenlijk ontijdig, want de discussies in Europa lopen nog. Er wordt gewerkt aan een post-2030-raamwerk, dus hoe ziet nou het beleidsraamwerk eruit om het doel van 2040 te halen? Er wordt gewerkt aan de ETS-voorziening. Dat zal ook een voorstel bevatten om permanente koolstofverwijdering op te nemen in het handelssysteem. Wij zetten ons in Europa dus in voor een Europees inkoopprogramma. Daar hebben we ook een non-paper over geschreven. Hiermee kan de diversiteit van het aanbod van technieken worden gestimuleerd als tussenstap naar een eventuele integratie. Maar om dat nu te doen, is te vroeg.

De voorzitter:

Is de heer Dassen bereid om de motie aan te houden? Dat is niet het geval. Dan krijgt de motie wanneer zij in stemming wordt gebracht de appreciatie ontijdig.

De heer Kops (PVV):

Even terug naar de motie op stuk nr. 32. Als de minister die motie zo interpreteert dat bij het tegengaan van netcongestie dus die gedifferentieerde nettarieven moeten worden ingevoerd — dat betekent voor huishoudens dus een hoger tarief tijdens piekmomenten — dan houd ik de motie nu even aan.

Minister Hermans:

Ik kijk naar de verkeerde motie. De motie over de gedifferentieerde tarieven is toch de motie op stuk nr. 33?

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 32 verzoekt de regering onmiddellijk krachtige interventies en aanvullende maatregelen te presenteren teneinde een aansluitstop te voorkomen.

Minister Hermans:

De invoering van die gedifferentieerde tarieven ligt wat verder in de tijd. Daar wordt nu aan gewerkt. Ik heb de motie op stuk nr. 32, over de krachtige interventies, geïnterpreteerd als "zo snel als mogelijk", om überhaupt te voorkomen dat we bij die aansluitstop komen. Ik koppelde het aan elkaar omdat we met de krachtige interventies het vraagstuk van netcongestie nog niet in den brede hebben opgelost.

De voorzitter:

De motie kreeg de appreciatie "oordeel Kamer". Het is dan aan de heer Kops. De motie wordt aangehouden.

Op verzoek van de heer Kops stel ik voor zijn motie (36800-XXIII, nr. 32) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De heer Van den Berg (JA21):

Ik heb nog een vraag van een andere orde, waar ik naar aanleiding van de begroting nog mee zat. Vorig jaar in

februari is de motie-Erkens aangenomen om de RES-regio's op te heffen in 2030 of daarvoor. Nou gaan de gemeenten natuurlijk een nieuwe bestuursperiode in. Ik vraag de minister dus hoe het staat met die motie. Gaan we de RES-regio's afschaffen? Zo ja, wanneer? Dan hebben we namelijk bestuurlijke duidelijkheid.

De voorzitter:

Ik kan me ook voorstellen dat de minister hier ... Heeft u antwoord op de vraag van de heer Van den Berg, minister? Ik vind hem namelijk eigenlijk een beetje buiten de orde.

Minister Hermans:

We hebben vorig jaar uitgebreid gediscussieerd over die motie. Ik heb 'm met klem ontraden, omdat ik het echt een hele onverstandige motie vond. Maar de motie is aangenomen, dus we hebben gezocht naar een manier om er invulling aan te geven. Er zijn zogenaamde "interbestuurlijke samenwerkingsafspraken" gemaakt met provincie en gemeente. Daarin kijken we hoe we het Programma Warmtetransitie en dat wat de RES-regio's doen voor hernieuwbare energie op land, kunnen samenvoegen. Daar wordt nu invulling aan gegeven. Dat is de manier waarop we invulling geven aan die motie. We zullen daar ongetwijfeld in een voortgangsbrief ergens in het voorjaar op terugkomen voor een update.

De voorzitter:

Ik dank de minister.

Minister Hermans:

Voorzitter, mag ik misschien tot slot nog een enkel woord zeggen?

De voorzitter:

Wel degelijk.

Minister Hermans:

Dit is mijn laatste debat als minister van Klimaat en Groene Groei. Ik zou dus heel graag alle woordvoerders heel erg willen bedanken. Ik heb het afgelopen anderhalf jaar, en met sommigen de afgelopen weken, intensieve debatten met ze gevoerd. We waren het inderdaad, zoals mevrouw Teunissen zei, niet altijd eens, maar het waren wel goede en respectvolle discussies — ook als ze zich op de randen van het akkoord bevonden, zeg ik tegen de heer Vermeer. Het waren discussies met respect voor ieders standpunt. Ze waren gericht op het komen tot een oplossing en het verder brengen van de energietransitie voor onze economie, voor het klimaat en voor de veiligheid.

Mevrouw Teunissen zei: u bent nog niet van de Partij voor de Dieren af. Ook de zorg draagt ze namelijk een warm hart toe. De zorg kan ook een rol in de verduurzaming spelen. Dat heb ik zelf gezien in de afgelopen anderhalf jaar. Ik noem een bijzonder initiatief op Chemelot, waar materialen van operatiekamers worden gerecycled, zodat ze kunnen worden hergebruikt. Ik blijf het onderwerp dus ook straks — mocht het allemaal goed gaan met de beëdiging, natuurlijk! — met bijzondere interesse volgen. Ik zal dat wat ik in de zorg kan blijven doen, natuurlijk blijven doen. Ik

realiseer me dus dat ik niet van de Partij voor de Dieren af ben.

Wie wel bijna van mij af zijn, zijn de collega's van het ministerie van KGG. Die wil ik via u, voorzitter, ongelofelijk bedanken voor het keiharde werk van de afgelopen dagen. Zo'n begrotingsbehandeling is namelijk echt een ongelofelijke klus. Ook heel veel dank aan hen allemaal voor de afgelopen anderhalf jaar. Hun inzet, professionaliteit en deskundigheid bij dit gigantisch complexe vraagstuk is echt bewonderenswaardig. Ik heb daar grote waardering voor. Ik wens hun heel veel succes met alles wat komen gaat.

Dank.

(Geroffel op bankjes)

De voorzitter:

Wij danken u en uw departement voor uw aanwezigheid. We zien u, als het Zijne Majesteit de Koning behaagt, weer terug in een andere rol in vak K. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de behandeling van de begroting van Klimaat en Groene Groei.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Ik schors tot 15.00 uur. Daarna zullen we voortgaan met de begroting van OCW.

De vergadering wordt van 14.55 uur tot 15.02 uur geschorst.